

การประเมินคอลเลกชันสื่อโสตทัศนภาพยนตร์ : การศึกษาเปรียบเทียบ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับห้องสมุดอื่น
Evaluation of Audio-Visual Material (Motion Picture) Collection:
A Comparison Study Between Maejo University Library and
Other Libraries

สุธรรม อูมาแสงทองกุล

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ e-mail: sutham_uma@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นเกณฑ์มาตรฐานตามการวิจัยครั้งนี้ (2) เพื่อประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับคอลเลกชันของห้องสมุดอื่นที่ต้องการเทียบเคียงในด้านจำนวนสื่อภาพยนตร์ (คอลเลกชันแต่ละแห่ง) และด้านข้อมูลบรรณานุกรมสื่อภาพยนตร์ (ความละเอียดของข้อมูล) การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจของสื่อภาพยนตร์ที่เป็นคอลเลกชันในห้องสมุดต่างๆ นอกจากนี้ยังมีลักษณะการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษา ลักษณะข้อมูลการทำรายการบรรณานุกรมสื่อของห้องสมุดต่างๆ ประชากร คือรายการข้อมูลบรรณานุกรมภาพยนตร์ แหล่งประชากร คือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีระดับพัฒนาคอลเลกชันสูง โดยสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 4 แห่ง และห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้อีก 1 แห่ง รวม 5 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ (1) โปรแกรม CDS/ISIS, โปรแกรม Film_opacที่ใช้งานบนโปรแกรม Elib (2) รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่จัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐาน และ (3) แบบบันทึกข้อมูลการทำรายการบรรณานุกรมห้องสมุดต่างๆ (ความละเอียดของข้อมูล) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยตัวกลางเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ฐานข้อมูลภาพยนตร์บริการบนเว็บ ณ <http://library.mju.ac.th/film/index.php> มีจำนวน 12,958 รายชื่อ ในจำนวนนี้เป็นภาพยนตร์ดีเด่นที่ใช้ในการวิจัย 2,924 รายชื่อ

2. การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับเกณฑ์หรือรายชื่อสื่อที่มีมาตรฐาน พบว่า มีในคอลเลกชันห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ 909 รายชื่อ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.09 ของภาพยนตร์ดีเด่นทั้งหมด ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 50.00 จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อ 1

3. การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต่อค่าเฉลี่ยคอลเลกชันห้องสมุด 5 แห่ง คือ 909 : 1057 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 86.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือร้อยละ 75 จึงยืนยันสมมติฐานข้อ 2

4. การประเมินข้อมูลบรรณานุกรมสื่อภาพยนตร์ (ความละเอียดของข้อมูล) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต่อค่าเฉลี่ยของห้องสมุด 5 แห่ง คือมีองค์ประกอบข้อมูล 17 ข้อ : 12.2 ข้อ สรุปว่าจัดทำละเอียดกว่าแห่งอื่น

คำสำคัญ:

ภาพยนตร์, การพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด, การเทียบเคียงสมรรถนะ, มาตรฐานห้องสมุด

Abstract

The purposes of this study were (1) to evaluate Maejo University Library's (MJUL) motion picture or film collection with best film list that was created by the researcher and used as standard list for this research (2) to evaluate MJUL's collection with other libraries' collections on their film quantity and bibliographic entries. The study was a survey research and also a documentary research. It analyzed the quantity and bibliographic entries gathering from 5 libraries' OPAC systems. Research tools were (1) CDS/ISIS software, Film_opac on Elibsoftware (2) best film list, and (3) bibliographic entry analysis form. Data was analyzed by percentage, arithmetic average and standard deviation. The results were as follows:

1. Motion picture or film database was created by CDS/ISIS and transferred to Film opac on <http://library.mju.ac.th/film/index.php>. The film collection covered 12,958 titles that consisted of 2,924 best films.

2. MJUL's best film collection covered 909 titles. Its proportion was 31.09 per cent of all best film list (lesser than the criteria: 50.00) and rejected the first hypothesis.

3. MJUL's best film collection compared with the average number of 5 libraries was 909 : 1057 titles. Its proportion was 86.00 per cent of the average (greater than the criteria: 75.00) and supported the second hypothesis.

4. The quality of best film bibliographic records between MJUL's and other libraries' collections was 17 : 12.2 data fields. MJUL's data quality was more complete than the others.

Keyword:

Motion Pictures, Collection Development, Benchmarking, Library Standards

บทนำ

การดำเนินงานพัฒนาคอลเลกชันและบริการสื่อโสตทัศนฯ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ได้พยายามพัฒนางานสื่อโดยเฉพาะภาพยนตร์ เพื่อดึงดูดใจผู้ใช้บริการให้มาใช้บริการมากขึ้น มีการจัดหาสื่อที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์มาบริการ และได้จัดทำรายการและจัดระบบสื่อให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน สามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อประกอบการเรียนการสอน การเรียนรู้เรื่องราวประสบการณ์ชีวิตจากสื่อ การพัฒนาตนเองในด้านจิตพิสัย เซวนาร์มรณ์ และเสริมสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ใช้ โดยเฉพาะนักศึกษาที่จะพัฒนาตนเองไปสู่บัณฑิตที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดที่มีบริการผู้ใช้ชั้น โดยเปรียบเทียบรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่พึงจัดหาไว้บริการ และเปรียบเทียบกับห้องสมุดอื่นที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า ช่วยในการประเมินเทียบเคียงสมรรถนะภายใน (internal benchmarking) ของห้องสมุดตามวิธีการประกันคุณภาพได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นเกณฑ์มาตรฐานตามการวิจัยครั้งนี้
2. เพื่อประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับคอลเลกชันของห้องสมุดอื่นที่ต้องการเทียบเคียงในด้านจำนวนสื่อภาพยนตร์ (คอลเลกชันแต่ละแห่ง) และด้านข้อมูลบรรณานุกรมสื่อภาพยนตร์ (ความละเอียดของข้อมูลบรรณานุกรม)

สมมติฐาน

1. จำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเกณฑ์รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่จัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐาน (เป้าหมายมีสื่อที่ตีไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง)
2. จำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนสื่อโดยเฉลี่ยที่มีในห้องสมุดต่างๆ ที่เปรียบเทียบกัน (เป้าหมายมีสื่อที่ดีในระดับค่อนข้างดี หรือปานกลางค่อนข้างดี)

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยหลักเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยสำรวจจำนวนสื่อภาพยนตร์ที่เป็นคอลเลกชันในห้องสมุดต่างๆ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาลักษณะข้อมูลการทำรายการสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดต่างๆ ผ่านบริการสืบค้นข้อมูล OPAC (online public access catalog) ของห้องสมุดที่ต้องการเทียบเคียงกัน

ประชากร คือ รายการข้อมูลบรรณานุกรมภาพยนตร์ในฐานข้อมูลห้องสมุด แหล่งประชากร คือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่มีระดับพัฒนาคอลเลกชันสูง คือเมื่อทดลองสืบค้นพบว่า มีขนาดคอลเลกชันจำนวนมาก (2,000-5,000 รายการ) และบันทึกข้อมูลบรรณานุกรมได้ละเอียด มีแบบแผน โดยสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 4 แห่งคือ (1) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร (กรุงเทพฯ และนครปฐม) (2) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา (3) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สำนักหอสมุดกลาง รวมทั้งห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ซึ่งมีภาพยนตร์กลุ่มรางวัลค่อนข้างมาก) (4) สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้อีก 1 แห่ง รวม 5 แห่ง เก็บข้อมูลบรรณานุกรมรายการภาพยนตร์ในห้องสมุดดังกล่าวทุกรายการ แบบไล่เรียง (browse) ตามเลข

เรียกของสื่อ (local call number เช่น CD 0001, CD 0002, ...) เฉพาะที่เป็นภาพยนตร์บันทึก เป็นบันทึกในรูปแบบแผ่น CD (compact disk) เช่น VCD, DVD, Laser disk ไม่รวม VDO tape

ส่วนข้อมูลบรรณานุกรมที่จะศึกษาความละเอียดในการทำรายการนั้น เก็บรวบรวมแบบสุ่มแบบเป็นระบบ 1 ตัวอย่างทุก 25 รายชื่อเฉพาะที่เป็นภาพยนตร์ดีเด่น จนได้จำนวน 30 รายชื่อตามแต่ละห้องสมุดที่ต้องการเปรียบเทียบ เมื่อได้รายชื่อใด ก็จะไปค้น OPAC ของฐานข้อมูลห้องสมุดแห่งนั้นเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดการจัดทำข้อมูลบรรณานุกรม และเนื่องจากการบันทึกข้อมูลแต่ละห้องสมุดอาจแตกต่างกันและมีความผันแปรภายในห้องสมุดเอง เช่น ภาพยนตร์ที่สุ่มเรื่องที่ 1 บันทึกข้อมูลองค์ประกอบภาพยนตร์คือ “ชื่อผู้กำกับ” ด้วย แต่เรื่องที่ 2 ไม่บันทึกชื่อผู้กำกับไว้ ดังนั้นเมื่อรวบรวมข้อมูลที่สุ่มได้ตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จะสรุปการพิจารณาว่าห้องสมุดนั้นบันทึกข้อมูลองค์ประกอบใดๆ หรือไม่ ก็ต่อเมื่อข้อมูลองค์ประกอบนั้นๆ มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 40 ของจำนวนรายการที่สุ่มรวบรวมข้อมูล (เกณฑ์ร้อยละ 50 บวกลบ 10 = คงเหลือขั้นต่ำคือร้อยละ 40)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ (1) โปรแกรม CDS/ISIS ของ Unesco โปรแกรม Film_opac ที่ทำงานเสริมโปรแกรมห้องสมุด Elib (2) รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่จัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐานตามการวิจัย ซึ่งสามารถประมวลผลได้จากฐานข้อมูลในโปรแกรม CDS/ISIS และ (3) แบบบันทึกข้อมูลการทำรายการบรรณานุกรมของห้องสมุดต่างๆ (ความละเอียดของข้อมูลบรรณานุกรม) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าตัวกลางเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น ระหว่าง ม.ค. 2559 – ก.ย. 2559 รวม 9 เดือน ระยะเวลารวบรวมข้อมูลรายการบรรณานุกรม รายการข้อมูลล่าสุดที่จัดเก็บได้จากระบบสืบค้น OPAC ของห้องสมุดต่างๆ 5 แห่ง ทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ณ 15 ก.ค. 2559 ส่วนฐานข้อมูลภาพยนตร์ออนไลน์ของบริษัท IFLIX และ Hollywood-HDTV สำรวจและรวบรวมข้อมูล ณ 30 เม.ย. 2559

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่จัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐานตามการวิจัย

1.1 รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นในฐานข้อมูลภาพยนตร์

จัดทำไว้ในฐานข้อมูลบรรณานุกรมภาพยนตร์ดีเด่นบนโปรแกรม CDS/ISIS โดยบันทึกข้อมูลบรรณานุกรมตามมาตรฐาน MARC format และถ่ายโอนข้อมูลตามมาตรฐาน ISO-2709 data exchange format ไปยังฐานข้อมูลที่รองรับมาตรฐานดังกล่าวได้ ในกรณีนี้ได้ถ่ายโอนไปฐานข้อมูลบนโปรแกรมระบบห้องสมุด Elib แล้วใช้โปรแกรมสืบค้นภาพยนตร์ชื่อ Film_opac ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้พัฒนาขึ้นเป็นโปรแกรมสืบค้นเสริม (แทน) ระบบ OPAC ของโปรแกรม Elib โดยบริการ ณ <http://library.mju.ac.th/film/index.php>

1.2 เกณฑ์ในการรวบรวมภาพยนตร์ดีเด่นและภาพยนตร์ที่น่าสนใจ ได้ศึกษาและจัดทำเป็น 2 รอบ

รอบ 1 เกณฑ์ในการรวบรวมและบันทึกข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น: เกณฑ์เบื้องต้น ทำให้ได้รายชื่อภาพยนตร์ประมาณ 5,000 รายชื่อ (5,214 รายชื่อ ; สถิติ ณ 31 ก.ค. 2559)

รอบ 2 เกณฑ์ในการรวบรวมและบันทึกข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น: เกณฑ์ตามการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รายชื่อภาพยนตร์ประมาณ 3,000 รายชื่อ (2,924 รายชื่อ ; สถิติ ณ 31 ก.ค. 2559) เกณฑ์การคัดเลือกมีดังนี้

(1) ภาพยนตร์ไทย 244 รายชื่อ

รางวัลสำคัญของไทย 4 รางวัลสำคัญ คือ

รางวัลตุ๊กตาทอง พระสุรัสวดี สุพรรณหงส์ ชมรมวิจารณ์บันเทิง

สาขาภาพยนตร์ เริ่มต้น-ปัจจุบัน ทั้งที่ชนะรางวัล และเข้ารอบ

สาขาผู้กำกับ เริ่มต้น-ปัจจุบัน เฉพาะชนะรางวัล
และรายชื่อจากภาพยนตร์ 100 หนังสือที่คนไทยควรดู และ
ภาพยนตร์ไทยมรดกชาติ

(2) ภาพยนตร์สากล คัดเลือกเฉพาะรางวัลออสการ์	342 รายชื่อ
สาขาภาพยนตร์ 1970-ปัจจุบัน ทั้งที่ชนะรางวัล และเข้ารอบ	
สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศ 1970-ปัจจุบัน เฉพาะชนะรางวัล	
สาขาผู้กำกับ 1970-ปัจจุบัน เฉพาะชนะรางวัล	
สาขานักแสดงนำชาย 1970-ปัจจุบัน เฉพาะชนะรางวัล	
สาขานักแสดงนำหญิง 1970-ปัจจุบัน เฉพาะชนะรางวัล	
(3) ภาพยนตร์จากเว็บไซต์ด้านภาพยนตร์ที่สำคัญ	271 รายชื่อ
IMDb.com—Top 250 (Internet Movie Database)	
(4) ภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยม โดยพิจารณาจากรายได้	2,464 รายชื่อ
BoxofficeMojo.com ในบางกลุ่มหัวข้อ เช่น รายปี, รายสัปดาห์	
ข้อ (1) (2) (3) (4) ผลรวม (บางรายการซ้ำกัน)	3,321 รายชื่อ
รวม (titles) (หักรายการซ้ำ)	2,924 รายชื่อ

1.3 สถิติบางประการของรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่น

จำนวนภาพยนตร์ที่รวบรวมได้ 12,958 รายชื่อ (100%) เป็นกลุ่มภาพยนตร์ดีเด่น (ได้รางวัล, รายได้สูง) ของเกณฑ์รอบแรก 5,214 รายชื่อ (40.24%) และกลุ่มภาพยนตร์อื่นๆ 7,744 รายชื่อ (59.76%)

จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นเมื่อคัดเลือกรอบ 2 ตามเกณฑ์ข้างต้นมีจำนวน 2,924 รายชื่อ คิดเป็นสัดส่วนต่อภาพยนตร์กลุ่มดีเด่นทั้งหมด 56.08% ($2,924 * 100 / 5,214$) จำแนกตามประเทศที่สร้าง พบว่า ภาพยนตร์ดีเด่น 2,924 รายชื่อ (100.00%) เป็นภาพยนตร์ไทย 466 รายชื่อ (15.94%) และภาพยนตร์ต่างประเทศ 2,458 รายชื่อ (84.06%) ในจำนวนภาพยนตร์ต่างประเทศนี้ ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์อเมริกันและอังกฤษ หากพิจารณาโดยจำแนกตามประเภท/แนวภาพยนตร์ (genre) พบว่าเป็นภาพยนตร์ชีวิต (drama) (17.34%) ตลกขบขัน (comedy) (14.79%) ต่อสู้ (action) (10.21%) เป็นส่วนใหญ่ ภาพยนตร์ประเภทที่เหลือมีสัดส่วนลดลงตามลำดับ คือ ภาพยนตร์ผจญภัย (adventure) (8.15%) รัก (romance) (6.71%) ระทึกขวัญ (thriller) (6.08%) อาชญากรรม (crime) (6.03%) แฟนตาซี (fantasy) (4.23%) ภาพยนตร์สำหรับเด็ก (family) (4.21%) นวนิยายวิทยาศาสตร์ (sci-fi) (3.37%) สยองขวัญ (horror) (3.33%) สืบสวนสอบสวน (mystery) (3.16%) การ์ตูน (animation) (2.40%) ชีวประวัติ (biology) (2.21%) สงคราม (War) (1.80%) ภาพยนตร์เพลง (music/musical) (1.73%) ประวัติศาสตร์ (history) (1.60%) กีฬา (sports) (1.15%) คาวบอย (western) (0.59%) ภาพยนตร์ดำมืด (film-noir) (0.51%) และภาพยนตร์สารคดี (documentary) (0.41%) (หมายเหตุ การคำนวณสัดส่วนใช้ผลรวมภาพยนตร์ทุกประเภท 7,501 เป็นฐานคำนวณ 100% ไม่ได้ใช้ยอด 2,924 เพราะภาพยนตร์แต่ละเรื่องจำแนกได้มากกว่า 1 ประเภท)

ตอนที่ 2 การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับรายชื่อสื่อดีเด่น

2.1 จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นที่มีโดยรวม พบว่า รายชื่อภาพยนตร์ดีเด่น 2,924 รายชื่อ มีในคอลเลกชันห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ 909 รายชื่อ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.09 การทดสอบสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า “จำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเกณฑ์รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่จัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐาน” ปรากฏว่าปฏิเสธสมมติฐาน

2.2 จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นที่มี: จำแนกตามกลุ่มรางวัล พบว่า รวบรวมภาพยนตร์รางวัลของไทย ได้ 22.54% (ของภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัล) กลุ่มรางวัลออสการ์ รวบรวมได้ 45.32% กลุ่มภาพยนตร์ IMDb.com Top 250 รวบรวมได้ 40.59% และกลุ่มรายได้ยอดเยี่ยม รวบรวมได้ 32.95%

2.3 จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นที่มี: จำแนกตามปีที่สร้างภาพยนตร์ พบว่า รวบรวมภาพยนตร์ดีเด่น ช่วงปี 1970-1999 ได้ 17.45% ภาพยนตร์ช่วงปี 2000-2009 รวบรวมได้ 41.74% และภาพยนตร์ช่วงปี 2010-ปัจจุบัน รวบรวมได้ 48.16%

2.4 จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นที่มี: จำแนกตามประเภท/แนวภาพยนตร์ (genre) พบว่า รวบรวม ภาพยนตร์ในกลุ่ม ภาพยนตร์ชีวิต ตลกขบขัน ต่อสู้ ผจญภัย และ รัก ได้จำนวนมาก (แต่ละประเภทมีมากกว่า ประเภทละ 500 รายชื่อ) กลุ่มอื่นๆ ที่รวบรวมได้รองลงมา (ประเภทละ 200 ถึง 499 รายชื่อ) ได้แก่ ระทึกขวัญ อาชญากรรม แฟนตาซี ภาพยนตร์สำหรับเด็ก นวนิยายวิทยาศาสตร์ สยองขวัญ สืบสวนสอบสวน และกลุ่มที่ รวบรวมได้น้อย (ประเภทละ 1-199 รายชื่อ) ได้แก่ การ์ตูน ชีวิตประวัติ สงคราม ภาพยนตร์เพลง ประวัติศาสตร์ กีฬา คาวบอย ฟิล์มสั้น และภาพยนตร์สารคดี

ตอนที่ 3 การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับห้องสมุดอื่น

3.1 จำนวนสื่อภาพยนตร์ที่ห้องสมุดต่างๆ จัดหาได้ (คอลเลกชันแต่ละแห่ง)

3.1.1 กรณีคอลเลกชันในห้องสมุด

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนสื่อภาพยนตร์โดยรวม (คอลเลกชันโดยรวม) ของห้องสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ซึ่งมี 2,302 รายชื่อ กับค่าเฉลี่ยของห้องสมุดทั้ง 5 แห่งคือ 3,346 รายชื่อ พบว่า มีจำนวน ภาพยนตร์น้อยกว่าค่าเฉลี่ย 1,044 รายชื่อ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีภาพยนตร์ดีเด่น 909 รายชื่อ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย ของห้องสมุด 5 แห่งคือ 1,057 รายชื่อ พบว่า มีจำนวนน้อยกว่าค่าเฉลี่ย 148 รายชื่อ โดยสัดส่วนภาพยนตร์ดีเด่น ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ต่อค่าเฉลี่ยของห้องสมุดคิดเป็นร้อยละ 86.00 การทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า “จำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนสื่อโดยเฉลี่ยที่มีใน ห้องสมุดต่างๆ ที่เปรียบเทียบกับกัน” จึงยืนยันสมมติฐาน

3.1.2. กรณีบริการภาพยนตร์ของฐานข้อมูลภาพยนตร์ออนไลน์

ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้สำรวจบริการภาพยนตร์ออนไลน์จำนวน 2 แห่งคือ (1) IFLIX (จาก <https://www.iflix.com/th/index.html>) และ (2) Hollywood HDTV (จาก <http://www.hollywood-hdtv.com/index-th.html>) เพื่อเป็นการเสริมงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ไม่ได้มุ่งเปรียบเทียบจริงจัง

(1) กรณีจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด พบว่า ฐานข้อมูลภาพยนตร์ออนไลน์มี จำนวนค่าเฉลี่ยของสองแห่งคือ 961 รายชื่อ เมื่อเปรียบเทียบกับคอลเลกชันห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มี 2,302 รายชื่อ ปรากฏว่ามีขนาด = $961 : 2,302$ หรือ $0.41 : 1$ หรือประมาณ 1 ใน 2 (ครึ่งหนึ่งของห้องสมุดมหาวิทยาลัย แม่โจ้) หรือห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีขนาดคอลเลกชันใหญ่กว่า 2 เท่า และเมื่อเปรียบเทียบกับคอลเลกชันของ ห้องสมุด 5 แห่งที่เป็นค่าเฉลี่ยกลาง ปรากฏว่ามีขนาด = $961 : 3,346$ หรือ $0.29 : 1$ หรือประมาณ 1 ใน 3

(2) กรณีจำนวนภาพยนตร์ดีเด่นทั้งหมด พบว่า ฐานข้อมูลภาพยนตร์ออนไลน์ มีจำนวนภาพยนตร์ดีเด่น 454 รายชื่อ (15.50% ของภาพยนตร์ดีเด่นทั้งหมด) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนภาพยนตร์ ดีเด่นของฐานข้อมูลออนไลน์กับคอลเลกชันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มี 909 รายชื่อ ปรากฏว่ามีขนาด = $454 : 909$ หรือ $0.50 : 1$ หรือประมาณ 1 ใน 2 (ครึ่งหนึ่งของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้) หรือห้องสมุด

มหาวิทยาลัยแม่โจ้มีขนาดคอลเลกชันใหญ่กว่า 2 เท่า และเมื่อเปรียบเทียบกับคอลเลกชันของห้องสมุด 5 แห่งที่เป็นค่าเฉลี่ยกลาง ปรากฏว่ามีขนาด = 454 : 1,057 หรือ 0.43 : 1 หรือประมาณ 1 ใน 2คล้ายกัน

3.2 ข้อมูลการลงรายการบรรณานุกรมภาพยนตร์ (ความละเอียดของข้อมูลบรรณานุกรม)

ข้อมูลภาพยนตร์ที่ศึกษาในที่นี้ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องเพิ่ม ปี บริษัทผู้สร้าง บริษัทจำหน่าย ผู้กำกับ นักแสดง ผู้เกี่ยวข้องอื่น (เช่น ผู้เขียนบท) ประเภทภาพยนตร์ (genre) (เช่น ภาพยนตร์รัก) ประเภทภาพยนตร์ (เช่น ภาพยนตร์อเมริกัน) ระดับผู้ชม หัวเรื่องที่เป็นเนื้อหา (เช่น คู่รักในภาพยนตร์, Love in motion picture) รางวัลภาพยนตร์ เลข ID, ISBN หรือเลขอื่นๆ เช่น เลขบาร์โคดซีดี เรื่องย่อ ภาพปก ภาพยนตร์ตัวอย่าง ข้อมูลวิจารณ์ ภาพยนตร์ การจัดทำ/จำหน่ายสื่อ (เช่น tag 260 ตย. กทม: CVD) ลักษณะสื่อ (เช่น tag 300 ตย. 1DVD (90 min) :sd.,col.) ภาษา, เสียงพากย์ (เช่น In English, Thai subtitle) ระบบภาพและระบบเสียง

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีการจัดทำองค์ประกอบเหล่านี้รวม 17 ข้อ และห้องสมุด 4 แห่ง (A, B, C, D)ที่รวบรวมข้อมูลมาเปรียบเทียบ มีการจัดทำ 16, 9, 7 และ 12 ข้อ ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของจำนวนองค์ประกอบที่ห้องสมุดจัดทำคือ 12.2 หรือ 12 ข้อ สรุปว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีการลงรายการข้อมูลภาพยนตร์ละเอียดกว่าห้องสมุดอื่น และมีความละเอียดมากที่สุด

อภิปรายผล

1. วิธีประเมินและการเปรียบเทียบคอลเลกชัน

- การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินคอลเลกชันด้วยสถิติ มีการเปรียบเทียบกับรายชื่อสื่อมาตรฐาน และการเปรียบเทียบกับจำนวนสถิติของห้องสมุดอื่น สอดคล้องกับหลักการทางบรรณารักษศาสตร์ตามที่ (ประยงค์ พิพัฒกิจจำรูญ, 2533 : 115-116) กล่าวว่าโดยทั่วไปนิยมศึกษาจากสถิติ เช่น จำนวนทรัพยากรสารสนเทศทั้งหมดที่มี ... การตรวจสอบกับรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ได้มาตรฐาน ที่นับเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ รายชื่อที่จะนำมาเป็นแม่แบบนั้นอาจเป็นรายชื่อที่เป็นมาตรฐานสากล หรือผู้ประเมินรวบรวมขึ้นใหม่ก็ได้ ... รายชื่อที่รวบรวมขึ้นจากรายชื่อหนังสือที่มีอยู่ในสถาบันบริการสารสนเทศแห่งอื่นๆ และประเมินว่าควรมีอยู่ในสถาบันบริการสารสนเทศ ...

- แนวคิดเรื่องการเทียบเคียงสมรรถนะ (benchmarking) การวิจัยครั้งนี้้นำการเทียบเคียงสมรรถนะประเภท “การเทียบเคียงสมรรถนะภายนอก” (external benchmarking) มาใช้ (เพ็ญพันธ์ เพชรตร, 2546) โดยเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่อยู่ในขอบเขตงานเดียวกันหรือต่างกัน อาจเป็นคู่แข่งกัน ... และการเปรียบเทียบตามการวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวนสื่อภาพยนตร์และความละเอียดของข้อมูลบรรณานุกรม จัดเป็นตัวชี้วัดด้านผลิตภัณฑ์/บริการ (product/service benchmarking) ได้แก่ ทรัพยากรสารสนเทศ คุณภาพบริการ ความคุ้มค่า และศักยภาพในการดึงดูดใจลูกค้า อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดอีก 2 ชนิดคือตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (process benchmarking) ที่จะทำให้ทราบวิธีปฏิบัติที่ดี (best practice) และตัวชี้วัดด้านยุทธศาสตร์ (strategic benchmarking) ได้แก่ วิสัยทัศน์ แนวคิด พันธกิจ และกลยุทธ์ในการดำเนินงานนั้น ยังไม่ได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ วิธีการวิจัยนี้จึงต่างจากการศึกษาเทียบเคียงสมรรถนะของงานวิจัยบางเรื่อง เช่น เพ็ญสุวรรณ นาคะปรีชา และคณะ (2555) รุ่งฉัตร ชมภูอินไหว และคณะ (2553) นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์รายชื่อเป็นตัวเปรียบเทียบ รวบรวมข้อมูลจากห้องสมุดต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องทำข้อตกลงกันก่อนก็สามารถจัดหาข้อมูลดังกล่าวมาเปรียบเทียบได้ จึงต่างจากวิธีเปรียบเทียบสมรรถนะที่ใช้ตัวชี้วัดด้านแนวปฏิบัติที่ดี และตัวชี้วัดด้านยุทธศาสตร์ ที่จำเป็นต้องมีการร่วมมือกัน ดังงานวิจัยของ เพ็ญสุวรรณ นาคะปรีชา และคณะ (2555) รุ่งฉัตร ชมภูอินไหว และคณะ (2553) ยุพิน จันทร์เจริญสิน (2548) ซึ่งหากงานวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อตกลงร่วมกันก่อน อาจทำให้ห้องสมุดบางแห่งไม่ร่วมด้วยหากคาดการณ์ว่าผลการเปรียบเทียบอาจทำให้ห้องสมุดของตนได้อันดับต่อยกกว่าเมื่อคำนึงประเด็นด้านภาพลักษณ์มากกว่าด้านการพัฒนา

งาน หนึ่งงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ระบุชื่อห้องสมุดและสถิติของแต่ละห้องสมุดเมื่อทำการเปรียบเทียบไว้ (ใช้สัญลักษณ์ห้องสมุด A B C D แทน) การไม่เปิดเผยข้อมูลเป็นไปตามข้อกำหนด 1 ในบัญญัติ 10 ข้อของการเทียบเคียงสมรรถนะของ Corall (2000, อ้างใน เพ็ญพันธ์ เพชรคร, 2546) ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ก่อนได้รับอนุญาต และถือว่าการเทียบเคียงเป็นความลับ

2. รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่น

- รายชื่อที่รวบรวมได้ 2,924 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มรางวัล และกลุ่มรายได้ ผู้ใช้ทั่วไปมักนิยมชมกลุ่มรายได้ กลุ่มรางวัลมักเป็นผู้ใช้กลุ่มย่อยแต่ก็จัดเป็นผู้ใช้ที่มีคุณภาพ การกล่าวถึงภาพยนตร์ที่ดีโดยทั่วไป มักเน้นที่กลุ่มรางวัล แต่ภาพยนตร์ที่ได้รางวัลและมีรายได้สูงด้วยก็มีอยู่เช่นกัน

- รายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณวิเคราะห์ผลการวิจัย 2,924 รายชื่อ มาจากแหล่งหลักคือรางวัลภาพยนตร์ไทย 4 รางวัล (ปัจจุบันยังคงจัดต่อเนื่องเพียง 2-3 รางวัล) และรางวัลออสการ์ ซึ่งเป็นรางวัลที่รับทราบหรือเป็นที่นิยม (popular) ในหมู่ผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไป การจะเพิ่มเติมรางวัลจากแหล่งหรือสถาบันอื่น หรือการสร้างรายชื่อที่เป็นที่ยอมรับในงานห้องสมุดในวงกว้างและการมีส่วนร่วมในการกำหนดรายชื่อของห้องสมุดต่างๆ ควรมีการพิจารณาต่อไป ทั้งในแง่ความสำคัญและความจำเป็นของการมีรายชื่อภาพยนตร์ดีเด่น และเกณฑ์หรือกรอบที่จะกำหนดรายชื่อภาพยนตร์ โดยเฉพาะรายชื่อเพิ่มเติมจากประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะทำให้รายชื่อภาพยนตร์ (และฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น) เป็นแหล่งข้อมูลภาพยนตร์ที่ดี ซึ่งปัจจุบันผู้วิจัยยังไม่พบแหล่งบริการสารสนเทศที่จะให้บริการข้อมูลที่ว่านี้ในไทย

- รายชื่อสื่อภาพยนตร์ที่รวบรวมขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ขอบเขตภาพยนตร์รางวัลของไทย 4 รางวัล รางวัลออสการ์ ภาพยนตร์รายได้ยอดเยี่ยม (boxoffice) และภาพยนตร์อันดับ Top 250 ของเว็บไซต์ฐานข้อมูลภาพยนตร์สากล IMDb.com เป็นหลัก เมื่อจำแนกตามประเภทภาพยนตร์พบว่าประเภทที่มีสัดส่วนสูงสุดในจำนวนมากกว่าประเภทอื่นอย่างชัดเจน คือภาพยนตร์ชีวิต (drama) และภาพยนตร์ตลกขบขัน (comedy) กรณีภาพยนตร์ชีวิตนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ลักขมณ พีระประภากร (2555) ที่ว่าภาพยนตร์รางวัลออสการ์ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์แนวชีวิตที่มักจะนำเสนอแนวคิดหลักเกี่ยวกับการใช้ชีวิต ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ชม จึงอาจทำให้การให้รางวัลและจัดลำดับภาพยนตร์ยอดเยี่ยมแก่ภาพยนตร์ชีวิตมีมากกว่าแนวอื่น

- สัดส่วนภาพยนตร์ไทยดีเด่น (15.94%) เทียบกับภาพยนตร์ต่างประเทศดีเด่น (84.06%) สะท้อนว่าทรัพยากรสารสนเทศภาพยนตร์ที่มีคุณค่าของไทยมีน้อยกว่าที่เป็นข้อมูลต่างประเทศ โอกาสที่สารสนเทศไทยจะเผยแพร่สู่ผู้ใช้ เพื่อสร้างการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าของไทย จึงมีน้อยกว่าสารสนเทศต่างประเทศ/ตะวันตก

3. ฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น

- ฐานข้อมูลมีลักษณะต่างจากฐานข้อมูลภาพยนตร์ในห้องสมุดต่างๆ หลายประการ เช่น รวบรวมรายชื่อภาพยนตร์ทั้งที่มีและไม่มีในห้องสมุด อาจกล่าวได้ว่าเป็นฐานข้อมูลแบบบริการสารสนเทศเชิงอ้างอิง (referral center) (สุนทรี หังสสุต, 2523) การเก็บรวบรวมข้อมูลมีองค์ประกอบข้อมูลภาพยนตร์มากกว่าที่ห้องสมุดทั่วไปมักจัดทำ อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้นำข้อมูลจากห้องสมุดต่างๆ 5 แห่งมาบันทึกชื่อห้องสมุด (holding data) ไว้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดทำฐานข้อมูลลักษณะสหบรรณานุกรม (union catalog) ก็ว่าได้

- การจัดทำฐานข้อมูลในด้านเนื้อหา (content) ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าหลังบันทึกข้อมูลภาพยนตร์ในระเบียบฐานข้อมูล (bib record) ไปแล้ว การทำรายการจะไม่สิ้นสุดลงแบบหนังสือทั่วไป เพราะข้อมูลภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลหรือมีรายได้สูง จะมีข้อมูลดังกล่าวเพิ่มในภายหลัง เช่น 1-12 เดือนหลังการสร้างระเบียบ bib record จึงจำเป็นต้องมีการติดตามข้อมูลรางวัลและรายได้ แล้วนำมาปรับปรุงข้อมูล (update) อีกครั้ง ซึ่งสิ่งนี้เป็นภาระงานที่ยุ่ยากกว่างานทำรายการหนังสือทั่วไป ประกอบกับผู้ใช้มักนิยมภาพยนตร์ใหม่ ห้องสมุดจึงต้องเร่งดำเนินการ

- การทำรายการข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่นยังมีข้อจำกัดและแนวทางการจัดทำรายการข้อมูลต่างจากหนังสือทั่วไป ปัญหาที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือข้อมูลการลงรายการชื่อรางวัลที่จะทำให้สืบค้นได้ ควรทำเป็นรูปแบบ (pattern) ที่สอดคล้องกับระบบบรรณารักษะและการค้นคืนด้วย และพบว่าหัวข้อเรื่องสำหรับประเภทภาพยนตร์ (genre) และรางวัลภาพยนตร์ ยังมีไม่เพียงพอ ไม่ชัดเจนเพียงพอ และยังไม่มีค่าที่เป็นข้อตกลงในวงการห้องสมุดไทย ซึ่งคณะทำงานความร่วมมือห้องสมุดที่เกี่ยวข้องควรได้ศึกษาและให้คำแนะนำสำหรับการทำรายการดังกล่าว

4. การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ขอบเขตและวิธีการประเมินคอลเลกชันห้องสมุดตามการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ตัวผลิตภัณฑ์คือคอลเลกชันภาพยนตร์/ทรัพยากรสารสนเทศที่มี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะแรกหรือเป็นพื้นฐานของงานห้องสมุดที่ต้องมีการจัดซื้อจัดหาสื่อมาเตรียมบริการ ดังนั้น การประเมินในระยะต่อไปควรศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ด้วย ซึ่งจะทำให้ทราบถึงบริการของห้องสมุดได้ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า คอลเลกชันห้องสมุดที่จะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การสนองความพึงพอใจของผู้ใช้ที่ได้รับสารสนเทศตามความต้องการ (Kavitha, 2009) และหลักการที่ว่าการศึกษาผู้ใช้เป็น 1 ใน 6 กิจกรรมสำคัญของการพัฒนาคอลเลกชันด้วย (ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ, 2533 : 81)

- การประเมินคอลเลกชันห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในครั้งนี้เป็นการเทียบเคียงสมรรถนะภายนอก (external benchmarking) เปรียบเทียบกับหน่วยงานที่อยู่ในขอบเขตงานเดียวกันหรือต่างกัน แต่ไม่ได้ดำเนินการเทียบเคียงสมรรถนะภายใน (internal benchmarking) เปรียบเทียบงานในหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในห้องสมุดเดียวกัน หรือเป็นการวัดผลผลิตหรือคุณภาพที่เพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบระหว่างปี ซึ่งไม่จำเป็นต้องหาผู้เทียบเคียงจากที่อื่น (เพ็ญพันธ์ เพชรศรี, 2546) งานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาการเทียบเคียงสมรรถนะภายในเพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้เริ่มพัฒนาคอลเลกชันภาพยนตร์เพียง 2 ปี ทำให้ไม่มีข้อมูลระหว่างปีเพียงพอ ประกอบกับช่วง 2 ปีแรกนี้เน้นการจัดหาสื่อภาพยนตร์ด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย ใช้งบประมาณพิเศษจากการบริจาค ซึ่งไม่ใช่แนวทางการดำเนินงานตามปกติ คาดว่างานตามปกติจะเริ่มในปี 2560 ซึ่งจะทำให้ปี 2564 สามารถใช้ผลงาน 3 ปี 2560-2563 มาประเมินสมรรถนะภายในได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคอลเลกชันตามที่ ประยงค์ศรี พัฒนกิจจำรูญ (2533 : 116-117) ที่ว่าควรดำเนินการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเป็นระยะๆ

- การสร้างคอลเลกชันภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ใช้เวลา 2 ปี ในการดำเนินการได้นำหลักการทางบรรณารักษศาสตร์และวิธีการบริหารมาใช้ คือ การควบคุมทางบรรณานุกรม (bibliographic control) การพัฒนาคอลเลกชัน/การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (collection development) การประเมินห้องสมุด (library evaluation) การเปรียบเทียบสมรรถนะ (benchmarking) ซึ่งช่วยให้ดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- จำนวนภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดฯ มียอดรวม 909 รายชื่อ หากผู้ใช้ (นักศึกษา) ชมภาพยนตร์ดีเด่นวันละ 1 เรื่อง ต้องใช้เวลารับชมประมาณ 3 ปี อย่างไรก็ตามเมื่อนำจำนวน 909 รายชื่อมาประเมินกับรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่น พบว่า มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 31.09 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 50.00 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์คุณภาพดีที่มีในห้องสมุดนั้น ยังมีจำนวนไม่มากนัก (ห้องสมุดกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 50 ไว้เป็นเป้าหมาย) สะท้อนว่าผู้ใช้มีโอกาสที่จะเข้าถึงและรับชมภาพยนตร์ที่ดีได้ไม่ถึงร้อยละ 50

- สัดส่วนภาพยนตร์ดีเด่นร้อยละ 31.09 ต่อภาพยนตร์ดีเด่นทั้งหมดนั้น หากมีการปรับปรุงรายชื่อสื่อภาพยนตร์ดีเด่นใหม่ โดยเพิ่มขอบเขตรางวัลภาพยนตร์อื่นๆ นอกเหนือจากรางวัลภาพยนตร์สำคัญของไทย 4 รางวัลและรางวัลออสการ์ เช่น เพิ่มภาพยนตร์กลุ่มได้รางวัลและความนิยมในยุโรป (เช่น รางวัลปาล์มทองคำ) จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือแม้แต่ภาพยนตร์รางวัลออสการ์ก่อนปี 1970 ซึ่งภาพยนตร์ตามเกณฑ์เหล่านี้มักไม่วางตลาดจำหน่ายในไทย จะยิ่งทำให้สัดส่วนภาพยนตร์ดีเด่นที่มีลดลงจากร้อยละ 31.09 ลงไปอีก

5. การประเมินคอลเลกชันสื่อภาพยนตร์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้กับแหล่งอื่น

- จำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีสัดส่วนร้อยละ 86.00 ของจำนวนสื่อภาพยนตร์ดีเด่นโดยเฉลี่ยที่มีในห้องสมุดต่างๆ ที่เปรียบเทียบกัน สัดส่วนดังกล่าวสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าควรมีร้อยละ 75.00 การประเมินผลจึงเป็นไปตามเป้าหมายที่ห้องสมุดตั้งไว้ว่าจะต้องไม่ตามหลังห้องสมุดระดับนามากนัก และหากพิจารณาพัฒนาการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้เอง ก็จะสามารถพัฒนาการเร่งรัดพัฒนาคอลเลกชันภาพยนตร์ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา สามารถพัฒนาจากอันดับล่างสุด มาสู่ลำดับระดับ Top 5 ของวงการห้องสมุดได้

- การประเมินเปรียบเทียบกับห้องสมุดอื่น แม้ขนาดคอลเลกชันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้จะน้อยกว่าและมีลำดับห้องสมุดต่อยกกว่าห้องสมุดแห่งอื่นค่อนข้างมาก แต่หากพิจารณาในแง่สัดส่วนภาพยนตร์ดีเด่นที่มีต่อภาพยนตร์ทั้งหมดในคอลเลกชัน (ใช้แนวคิดทำนองต้นทุนเชิงประสิทธิภาพ หรือต้นทุนต่อหน่วย) จะพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีสัดส่วนภาพยนตร์ดีเด่น 39.49% ของคอลเลกชันห้องสมุด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าห้องสมุดแห่งอื่นทุกแห่ง จึงอาจพิจารณาว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีกระบวนการคัดเลือกและจัดหาสื่อมีประสิทธิภาพใช้ได้

- การประเมินคอลเลกชันครั้งนี้ ไม่ได้รวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (process benchmarking) เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ทำให้ไม่สามารถทราบแนวทางดำเนินงานที่ทำให้ห้องสมุดอื่นที่มีคอลเลกชันภาพยนตร์ดีเด่นมากกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวอาจเป็นข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่ห้องสมุดนำมาปรับใช้ได้

- การประเมินเปรียบเทียบคอลเลกชันของห้องสมุดกับแหล่งบริการภาพยนตร์ที่คัดเลือกมา 2 แห่ง คือ IFLIX และ Hollywood-HDTV ที่บริการภาพยนตร์ออนไลน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิก พบว่าคอลเลกชันภาพยนตร์ดีเด่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีมากกว่าประมาณ 2 เท่า ซึ่งอาจตรงข้ามกับประมาณการของผู้ใช้ทั่วไปบางส่วน นั้นแสดงว่าคอลเลกชันของห้องสมุดค่อนข้างมีคุณภาพดี สูงกว่าแหล่งบริการภาพยนตร์ที่เป็นธุรกิจการค้า อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้ประเมินย่อยเฉพาะภาพยนตร์ใหม่หรือค่อนข้างใหม่ ซึ่งแหล่งภาพยนตร์ออนไลน์มักจัดหามาบริการ และอาจมีสัดส่วนภาพยนตร์ใหม่สูงกว่าของห้องสมุด แต่หากมองในอีกแง่มุม ก็พบว่าห้องสมุดเป็นแหล่งบริการสารสนเทศของภาพยนตร์ที่หาชมได้ยาก ซึ่งอาจเป็นจุดขายหรือจุดเด่นของห้องสมุดได้

6. ข้อมูลการลงรายการบรรณานุกรมภาพยนตร์ (ความละเอียดของข้อมูลฯ)

- การลงรายการข้อมูลของห้องสมุดต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นไปตาม MARC format และแนวทางการทำรายการโสตทัศนวัสดุ (Library of Congress, 1999-2016 ; Maxwell, 2004 : 195-206 ; ดารารัตน์ จุฬาพันธ์, 2546 ; สุธรรม อูมาแสงทองกุล, 2558)

- การลงรายการข้อมูลตามมาตรฐาน MARC format ของห้องสมุด มีเขตข้อมูลรองรับสารสนเทศภาพยนตร์ที่ผู้ใช้ภาพยนตร์มักใช้ในการเลือกชมภาพยนตร์ (สาริตา คำโสภา, 2550 ; ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล”, 2557 ; ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์, 2532 ; นิฏฐิยา เมืองอินทร์, 2551) เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้กำกับ ชื่อนักแสดง เรื่องย่อ ภาพปก ภาพยนตร์ตัวอย่าง ประเภทภาพยนตร์ (genre) เนื้อหา (หัวเรื่องเนื้อหา) ระดับผู้ชม รางวัล โดยข้อมูลองค์ประกอบหลายรายการของ MARC format บันทึกละเอียดกว่าผลการสรุปความต้องการตามพฤติกรรมผู้ชม เช่น ภาษา บริษัทผู้สร้าง ชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบงานผลิตบางด้าน (เช่น ผู้กำกับภาพ นักเขียนบทภาพยนตร์) การผลิตเป็นสื่อซีดี อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้พบว่าห้องสมุดในไทยมักไม่ได้จัดทำข้อมูลสำคัญบางอย่างบริการผู้ใช้ เช่น ภาพปก ภาพยนตร์ตัวอย่าง ชื่อผู้กำกับ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบเรื่อง ระดับคะแนน/ดาวในการประเมิน ที่ MARC format ยังไม่มีตัวอย่างการลงรายการชัดเจน และไม่พบว่าห้องสมุดใดในไทยจัดทำ

- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ลงรายการข้อมูลภาพยนตร์ 16 ข้อ (องค์ประกอบ) ซึ่งนับว่าจัดทำได้ละเอียด/มากกว่าห้องสมุดแห่งอื่น โดยมากกว่าค่าเฉลี่ย 12 ข้อถึง 4 ข้อ องค์ประกอบที่สำคัญที่อาจกล่าวได้ว่าเด่นกว่าห้องสมุดอื่นคือ ภาพปก ตัวอย่างภาพยนตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับรางวัล วรรณคดีประเภทภาพยนตร์ วรรณคดีชื่อผู้กำกับ และชื่อนักแสดง หัวเรื่องตามเนื้อหา ซึ่งหากนำแนวคิดการเทียบเคียงสมรรถนะหรือการจัดอันดับมาใช้ อาจสรุปได้ว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้มีการลงรายการข้อมูลภาพยนตร์ที่มีความละเอียดมากที่สุดเป็นอันดับ 1

- การที่ห้องสมุดต่างๆ มักไม่บันทึกรายการบางข้อไว้ อาจเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะการจัดทำแต่เดิมในอดีตไม่ละเอียดหรือเป็นไปตามรูปแบบการทำรายการที่ดี นโยบายของห้องสมุดไม่เน้นการทำรายการสื่อภาพยนตร์ให้ละเอียดเพราะอาจพิจารณาเป็นสื่อเพื่อความบันเทิง ไม่ใช่สื่อประกอบการเรียนการสอน หรือสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษา ขาดบรรณารักษ์รับผิดชอบการวิเคราะห์และทำรายการ ขาดบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความเข้าใจและความคิดริเริ่มพัฒนางานมาดำเนินการ การจัดทำข้อมูลเพิ่มมูลค่าบางอย่าง เช่น ประเภทภาพยนตร์ รางวัล ฯลฯ ที่จะใช้ประโยชน์ในเชิงการสืบค้น (search) ต้องทำกับข้อมูลทั้งคอลเลกชัน ซึ่งเป็นภาระและปริมาณงานมาก การขาดหัวเรื่องภาษาไทยสำหรับภาพยนตร์ การขาดแหล่งข้อมูลหรือการไม่ทราบแหล่งข้อมูลที่จะใช้เป็นต้นแบบในการทำรายการ (copy catalog)

- ข้อมูลตามองค์ประกอบบางข้อ เช่น รางวัลภาพยนตร์ ประเภทภาพยนตร์ (genre) ภาพยนตร์ตามประเทศผู้สร้าง ชื่อผู้กำกับ ห้องสมุดมักจัดทำเพื่อแจ้งให้ผู้ใช้ทราบ (inform) ถึงภาพยนตร์แต่ละชื่อเรื่องนั้นๆ ไม่ได้จัดทำเพื่อสืบค้น (search) ซึ่งหากจะทำการสืบค้นแล้ว มักทำเป็นเขตข้อมูลวรรณคดี (index field/tag) ที่มีการควบคุมคำศัพท์หรือการทำรายการด้วย (vocabulary control, authority control, pattern or form of data) จำเป็นต้องลงรายการข้อมูลด้วยรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความคงเส้นคงวาในการกำหนดคำ และจัดทำกับรายการภาพยนตร์ทุกชื่อเรื่อง/ทั้งคอลเลกชันในฐานข้อมูล ซึ่งจะเป็นภาระงานที่จำเป็นต้องใช้บรรณารักษ์ที่มีความรู้ความเข้าใจสูงและมีเครื่องมือในการตรวจสอบ บรรณารักษ์ข้อมูล ที่จะช่วยเหลือการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะงานด้านสื่อภาพยนตร์หรืองานบริการโสตทัศนของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้กับห้องสมุดอื่น ที่มีลักษณะการเทียบเคียงสมรรถนะที่มีตัวชี้วัดด้านผลิตภัณฑ์ ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ และตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ทราบสถานะห้องสมุดและแนวทางพัฒนางานได้ดียิ่งขึ้น
2. การศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบและโปรแกรมสืบค้นเครือข่ายบริการสารสนเทศภาพยนตร์ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และการใช้งานด้านภาพยนตร์ศึกษา หรือการพัฒนาโปรแกรมสืบค้นภาพยนตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ระบบแนะนำภาพยนตร์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นต้น
3. การวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้บริการข้อมูลภาพยนตร์และความคิดเห็นต่อการจัดทำรายการองค์ประกอบข้อมูล

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้: ผลการประเมินคอลเลกชันในส่วนภาพยนตร์ดีเด่นยังมีจำนวนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยห้องสมุดที่เปรียบเทียบ สามารถนำข้อมูลไปใช้ดำเนินการพัฒนาคอลเลกชันภาพยนตร์ต่อไป รักษาระดับการพัฒนาให้ก้าวหน้า ซึ่งอาจทำให้ได้คอลเลกชันโดดเด่นในอนาคต และอาจศึกษาวิจัยซ้ำในระยะ 3 ปีถัดไปเพื่อวัดลำดับและสถานภาพคอลเลกชันใหม่โดยอาจจัดทำเพียงการวิเคราะห์สถิติทรัพยากรที่มีโดยไม่ทำในรูปแบบผลงานวิจัยก็ได้

นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สื่อที่มีอยู่ให้มีการใช้มากขึ้น รวมทั้งใช้ข้อมูลเกี่ยวกับรางวัลและความนิยม ภาพยนตร์เป็นเครื่องช่วยการแนะนำและส่งเสริมการใช้

2. ห้องสมุดอื่น: สามารถใช้รายชื่อภาพยนตร์ดีเด่น รวมทั้งฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น ในการประเมินคอลเลกชันห้องสมุดตนเอง หรือใช้ในการคัดเลือกจัดหาสื่อภาพยนตร์ที่ดีเข้าห้องสมุด

3. ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด: สามารถใช้ฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่นในการให้บริการสารสนเทศร่วมกัน ซึ่งจะได้ฐานข้อมูลบริการลักษณะสหบรรณานุกรม (union catalog) นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ช่วยลดการทำงานซ้ำซ้อน และให้บริการข้อมูลรวดเร็วขึ้น

4. บรรณารักษ์ในสายงานวิเคราะห์และทำรายการเอกสาร และคณะทำงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา: สามารถใช้ข้อมูลด้านคำตรรกษนี้ หัวเรื่อง แนวทางการทำรายการสื่อโสตทัศน์ เพื่อศึกษาแนวทางการทำรายการ รวมทั้งการจัดสร้างบัญชีคำหัวเรื่องรองรับสื่อภาพยนตร์ให้เพียงพอ

รายการอ้างอิง

- รายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค. คณะทำงานพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการดำเนินงานห้องสมุด. (2558). *มาตรฐานการปฏิบัติงาน กระบวนการหลักห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา*. นครศรีธรรมราช: ช่างานา, ก. พลการพิมพ์.
- ชูลีรัตน์ จรัสกุลชัย. (2558). วามรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเทียบสมรรถนะ [บทความ]. สืบค้นจาก www.bqiconsultant.com/private_folder/detrail/09000124.doc.
- ฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น. (2558-). เชียงใหม่: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้. สืบค้นจาก <http://library.mju.ac.th/film/index.php>. (กรกฎาคม 2558).
- ดรรรัตน์ จุฬารัตน์. (2546). *คู่มือการลงรายการโสตทัศนวัสดุที่เครื่องคอมพิวเตอร์อ่านได้*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายโสตทัศนศึกษา หอสมุดสาขาวังท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นัฐธิยา เมืองอินทร์. (2551). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ไทย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. (ปัญหาพิเศษปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประภาวดี สืบสนธิ. (2533). การประเมินทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหา. ใน *การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ : เอกสารการสอนชุดวิชา 13311*. (หน้า 789-844).นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ. (2533). กระบวนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ใน *การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ : เอกสารการสอนชุดวิชา 13311*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- เพ็ญพันธ์ เพชรศรี. (2546). การเทียบเคียงระดับความสามารถในการจัดการห้องสมุด = Benchmarking in library management. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.*, 21(3), 88-93.
- เพ็ญสุวรรณ์ นาคะปรีชา และคณะ. (2555). การเทียบเคียงสมรรถนะ กลุ่มสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย = Group benchmarking of university libraries. ใน *PULINET วิชาการ ครั้งที่ 2 : 26-27 มกราคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา*. (หน้า 451-455). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัย.
- ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค. (2532). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกชมภาพยนตร์ของเยาวชนไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน)มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพิน จันทร์เจริญสิน. (2548). *การพัฒนางานบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยวิธีเป็นซ์มาร์คกึ่งกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์: การวิจัย(รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รุ่งนัตริ ชมภูอินโหว และคณะ. (2553). *การเปรียบเทียบสมรรถนะห้องสมุดเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาห้องสมุด คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (รายงานผลการวิจัย)*. เชียงใหม่: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักษมณ ไพระประการ. (2555). *การศึกษารูปแบบและแก่นแนวคิดในภาพยนตร์รางวัลออสการ์สาขาภาพยนตร์ยอดเยี่ยม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล”. (2557). *พฤติกรรมการดูภาพยนตร์ของคนต่างจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นจาก http://nidapoll.nida.ac.th/top_news-พฤติกรรมการดูภาพยนตร์ของคนต่างจังหวัด-68-155.html#.VKPzXcncrXIU.
- สาริตา คำโสภา. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิน บุตรดีสุวรรณ. (2008?). *การเปรียบเทียบสมรรถนะของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา [สไลด์]*. มหาสารคาม: สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. สืบค้นจาก ilib.msu.ac.th/board/_files/20081209142504_1619.ppt.
- สุธรรม อูมาแสงทองกุล. (2558). *ฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น : การพัฒนาคอลเลกชัน งานเทคนิคห้องสมุดและการออกแบบโปรแกรมสืบค้นสารสนเทศภาพยนตร์(รายงานผลการวิจัย)*. เชียงใหม่: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุธรรม อูมาแสงทองกุล และ ณิชชาพงษ์ รักสกุลกานต์. (2558). *การพัฒนาโปรแกรมสืบค้นสื่อภาพยนตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้(รายงานผลการวิจัย)*. เชียงใหม่: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุนทรี หังสสุต. (2523). *การควบคุมทางบรรณานุกรมเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- IMDb.com [Internet Movie Database]. (1990-). Retrieved from <http://www.imdb.com>.
- Kavitha, R. (2009). “Collection development in digital libraries : trends and problems.” *Indian Journal of Science and Technology*. 2(12),68-73.
- Library of Congress. (1999-2016). *MARC standards – MARC 21 formats. (1999 Edition Update No. 1 (October 2000) through Update No. 19 (October 2014))*. Retrieved from <http://www.loc.gov/marc/>.
- Maxwell, Rober L. (2004). *Maxwell’s handbook for AACR2 : explaining and illustrating the Anglo-American cataloguing rules*. Chicago: American Library Association.
- Unesco. (1989). *Mini-Micro CDS/ISIS reference manual (version 2.3)*. Paris: Unesco.